

קידוש קודם צאת הכוכבים ועוד דיני קידוש - שיעור 309**I. יש אוסרים לומר קידוש קודם צאת הכוכבים**

(א) **רב צלי של שבת בע"ש** וכן אמר שמואל מתפלל אדם של שבת בע"ש ואומר קדושה על הכוס והלכתא כוותיה (צרכות כ"ז:) רב פלטוי גאון פירש שעשה כן בשעת הדחק כיון שלא היה לו מצוי יין בעיר שהיה צריך לילך וכ"כ השלטי גבורים (כ"ז:) דרך משום אונס גדול עשה כן וכ"כ הש"ג (פסחים ק"ה) דזכרהו על היין בכניסתו ואין כניסתו אלא עד צאת הכוכבים ועיין בטור (ס"ס ר"ג) בשם הרי"ף גאות שנהגו כל ישראל כרכנן שאין מתפללין ערבית אלא משחשכה ואין לקדש אלא בלילה

(ב) **המרדכי** כתב דרך לדבר מצוה מותר לקדש קודם צאת אמנם אפשר תוספות שבת חשיב לדבר מצוה ועיין בבה"ל (רי"ג רע"ה) ויותר טוב להתפלל ערבית בלילה ועושה קידוש אחר כך וכן כתב הגר"א במעשה רב (ס"ה) (ועיין בשיעור 234)

II. יש מתירים לקדש קודם צאת הכוכבים

(א) **שמצות זכירה (קידוש) בין בשעת כניסתו ... בין קודם לשעה זו במעט** רמב"ם (כ"ט - ה"י) וזו דעת קצת מן הגאונים וכן עיקר (רב המגיד) רק מצוה יש קפידה לאכול דוקא משתחשך ולא סעודת שבת (תוספות פסחים ז"ט: בשם ר"י מקורביל) ועיין בב"י (רס"ז) דכיון שהרא"ש והרמב"ם פוסקין כן זו היא ההלכה ודלא כהרי"ף גאות וכ"כ התה"ד בשם קדמון חשוב אבל הוא לא סבר כן ועיין בשו"ע (רס"ז - ז) דמקדימין להתפלל ערבית יותר מבימות החול ובפלג המנחה יכול לקבל שבת בתפלת ערבית ולאכול מיד וכ"כ הרשב"א שאין לו טעם לאלו שמאחרין

(ב) **ואין להקשות איך יכול לקדש מבעוד יום** אם תוספות שבת דרבנן וקידוש הלילה דאורייתא דסומא דאף שאינו חייב במצות אלא מדרבנן יוציא בני ביתו שאינם סומים החייבים מדאורייתא (מרדכי מגילה פ"ג - תש"ז) ועוד כיון דבשעה שמקדש יבוא אח"כ לחיוב דאורייתא (מג"א רס"ז - ה) וקושיתו מקטן דאינו מוציא הגדול אע"ג שיבא אח"כ לידי חיוב דאורייתא אין קושיא שבדרך כלל לא יבא הקטן להיות לגדול לאלתר ורק בצירור המיוחד וגם בקטן מצוה דרבנן הוא והמצוה הוא של האב ולא של הקטן ועיין בנצי"ב (עמ"ס פסחים ז"ט: צמרומי שדה) דלדעת הגר"א (רס"ה) דעת הרמב"ם הוא דאין בכלל דין תוספות שבת ומ"מ יכול לקדש מבעוד יום כיון דבשעה שמקדש יבא אח"כ לחיוב דאורייתא

(ג) **ואין להקשות דכל זה ע"פ שיטת רבי יהודה בברכות (כ"ו:)** דתפלת מנחה עד פלג המנחה ומעריב אח"כ ועוד השו"ע (רס"ג - ד) כתב דזמן פלג המנחה הוא שעה ורביע קודם הלילה ולא כהלבוש והגר"א שהוא שעה ורביע קודם השקיעה ועיין במ"ב (פמ"ג - סק"ח) דטוב להחמיר וכן בנ"ד לצאת חובת קידוש דאורייתא והמקילים מצטרפים שני קולות אמנם א"כ איך מדליקים הנרות כ' מינוטים קודם השקיעה שהוא קודם הפלג של המג"א והיא ברכה לבטלה ולכן אנו סומכין לכתחלה על הפלג של הגר"א בעניני ע"ש אמנם יש לחלק בין הדלקת נרות שהוא מדרבנן (מ"ב רס"ג - סק"ג) ובין מצות עשה כגון קידוש על הכוס וצ"ע

(ד) **ועוד אין להקשות דאין דין תוספות מחול על הקודש לנשים** דאין זו ההלכה ועיין בחזון עובדיה (הגדה של פסח ק"ט) שהעיקר שנשים ג"כ חייבות בתוספות שבת וי"ט

(ה) **ועיין בשו"ת מהרי"ל (קנ"ז)** שיש להקפיד בדוקא לקדש מבעוד יום כי בתחילת ליל שבת הוא מזל מאדים ובסוף יום ו' הוא מזל צדק (ספר קידוש כהלכתא זף ג"ה)

(ו) **ועוד דתפילת ערבית** תקנו כנגד האברים והפדרים שהקריבו בלילה מתמיד של

בין הערבים ועתה הרי אסור בלילה להקריבן כדכתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת והקרבת האברים היה מבעוד יום ולכן גם התפילה שכנגדן ביום (מג"א סק"א) (ה')

ז) עיין בערוך השלחן (רס"ז - סק"ז) דחוב על הרב והיראים להתפלל מבעוד יום למען למנוע חילול שבת קדש ויש שמתאמצים להתפלל ערבית בזמנה בשבת עתידים ליתן את הדין

ח) הילדים בקיץ קשה להם להיות ערים במאוחר והולכים לישון וחושבים ששבת מתחיל כבוקר וע"כ מעדיף להתפלל במוקדם ובעל אמרי אמת הסכים לתענה זו (תחומין 401)

ט) ועוד פוק חזי מה עמא דבר דרוב העולם מקדשים קודם צאת הכוכבים

י) אם צריך לסעוד כזית משתחשך כדי לקיים סעודה בשבת - המג"א (רס"ז - ססק"ה) כתב בשם ספר חסידים דצריך לאכול כזית כדי לקיים ג' סעודות בשבת אבל התוספות והרא"ש (פסקים י"ט:) משמע דיכול לגמור הסעודה מבעוד יום כ"כ התה"ד (סימן ה) בשם הקדמון ומ"מ טוב להחמיר

יא) כתבו האחרונים שאם מקדש מבעוד יום יש להקפיד שיקדש ויתחיל הסעודה קודם חצי שעה הסמוכה ללילה משום מצות ק"ש (צס"ל רע"א ד"ה "מיד" ופ"ג רס"ז - סק"ו)

יב) למעשה - כיון שהגר"א והפמ"ג והמ"ב הנ"ל כתבו שאין להקדים השבת יש סוברים שכן ההלכה מ"מ מי שרוצה לסמוך על הקדמון בתה"ד והרמב"ם והרא"ש והרשב"א ומהרי"ל והערוך השלחן הרשות בידם ועבד כמר עבד ועבד כמר עבד ובלבד שכוונתו יהיה לשם שמים

III. קידוש להוציא אשה

א) יש סוברים דאשה שלא התפללה ערבית של שבת והאיש שכבר התפלל אינו יכול להוציאה בקידוש כיון שהיא עדיין חייבת בקידוש מן התורה (מג"א רע"א - ה) ועיין בהדגול מרובה שהביא הרא"ש (זרכות ג - י"ג) דאשה אינה בכלל ערבות ומסתפק אם האיש יכול להתערב גם בעד הנשים או אפשר שאין ערבות כלל לנשים ועיין בברכות (כ:): בענין ברכת המזון לנשים דאם רק מדרבנן אין מוציאין בעלה אם הוא מחויב מן התורה

ב) אמנם הגרעק"א בשו"ת (ז) חלק על הדגו"מ וכתב דמצות שהנשים חייבות בהן באותה מדה כמו אנשים כגון שניהם מחוייבים מן התורה בקידוש פשוט דהויין בכלל ערבות ולכן כשהאיש התפלל מוציא את האשה שלא התפללה וכ"כ הפמ"ג (פ"ז רע"ה) והערוך השלחן (רע"ה - ו) רק לענין ברכת המזון לצד שהאשה מחוייבת רק מדרבנן והוא מן התורה פסק הרא"ש דאינה בכלל ערבות משא"כ קידוש הלילה שניהם מחוייבים מעצם דין מן התורה ואפילו אם הוא עכשיו רק מדרבנן יש ערבות לנשים

ג) עיין בבה"ל (רע"א ד"ה דאיתקש צסוף) שהביא הגרעק"א דאולי יוצא האשה באמירת שבתא טבא ותמה עליו דהרי הרמב"ם כתב דבענין זכירת שבת אם יוצא בדיבור וכ"כ הרשב"א (שו"ת ד - ה"ה) דבויכלו או בשמרו יוצאים ידי קידוש מה"ת וצריך שבת ושבתא טובא אינו חשיב שבת

ד) ויש לתרץ דהבעל אינו מכוון בתפלה לצאת ידי קידוש ומצוה צריכה כוונה ועוד בתפלה אין בו זכירת יציאת מצרים ועוד דאין קידוש מן התורה אלא במקום סעודה ולכן אינו יוצא בתפלה (הרא"ש) ועוד דעת הרא"ש ורבינו יונה (פסקים ק"ה) דרק על הכוס הוא מן התורה ולכן שוים הם בדין קידוש

IV. לקדש לאשה ביום שבת אם הוא אינו יוצא בהקידוש - עיין בשו"ע (רע"ג - ד)

דמי שכבר יצא קידוש עושה רק למי שאינם יודעים לומר הנוסח והמ"ב (סק"כ) הביא פוסקים שחולקין אך לכתחלה שיקדש בעצמו ודוקא אלמנה שאינה יודעת לקדש מקדשים לה ובפרט אם אומרים אין ערבות לנשים יותר טוב שמקדשין לעצמן והעולם אין נוהרין בזה וצ"ע